

אם תבקשנה ככסף. מגיד הכתוב שכשם שאדם צריך לזהר בסלעו שלא יאבד כך צריך לזהר בלמודו שלא יאבד, ומה כסף קשה לקנותו כך דברי תורה קשים לקנותם, אי מה כסף קשה ליאבד כך דברי תורה קשים ליאבד, תלמוד לומר לא יערכנה זהב וזכוכית, קשים לקנותם כזהב ונוחים ליאבד ככלי זכוכית:

ילקוט שמעוני משלי פ"ב

לתלמידי היקר!

לקראת סיום תקופה שבה השקעת את מרבית זמנך ללמוד, וחלק ניכר ממנו ללימוד בעיון, יש להעריך ולחשב את הרכוש והתועלת שרכשת בלימוד זה. רצוני להעביר בדברים אלו את האפשרויות בעתיד שבהן ניתן וצריך לנצל את איכות הלימוד שלמדנו בישיבה במשך השנים האחרונות.

ללא מחשבה תחילה קיים חשש סביר שחלק מן העמל שהושקע והידע שנרכש לא יוכל לבא לידי ביטוי. יש צורך לגבש ולתכנן את המשך ניצול הרכוש הרב שנרכש בישיבה במשך השנים הבאות. מי שידע לתכנן את העתיד יוכל לשמור על מה שרכש בישיבה. ישנן כמה דרכים שבהן ניתן לנצל, ללמוד ולהנות מאיכות הלימוד והיכולת הרבה שנלמדה בישיבה.

הדברים להלן אמורים בנוסף לקביעות עיתים בתורה, המשך לימוד קבוע ומסודר של דף גמרא מתוך עיסוק קבוע וקביעות עיתים לתורה כמו הדף היומי. לימוד שצריך להיות קבוע ומסודר על אף קשיים אוביקטיביים שיהיו תמיד, לימוד שכל אחד מחוייב בו והמבוסס על מצות וחובת תלמוד תורה. ויש להדגיש שכאתגר לשנים ארוכות, רק לימוד הש"ס הוא כזה. ויכולים להוכיח על זה מאות אלפים שממשיכים ללמוד דף יומי שהוא עוגן וקשר לתורה וליראת שמים בכלל.

רצוני להציע מספר דרכים ללימוד ועיסוק בדרך לימוד עמוקה ויסודית, כשהקביעות תהיה מבחינת הנושא ולא מבחינת הזמן המוקדש. בדרך שאפשר יהיה לנצל בהמשכים במשך מספר שנים, בזמנים שיתאפשר להקדישם לכך.

הדרך הראשונה היא לברר בצורה מסודרת שאלות הלכתיות שכל אחד נתקל בהם מידי פעם בין בהלכות תפילה, שבת ובכל נושא. בדרך של כתיבה, הבנויה על בירור המקורות והרחבתם, סידור שיטות הראשונים עד לפוסקים ושו"ע; וההכרעה למעשה. אין הכוונה דוקא לבירורה של כל שאלה שנתקלים בה אלא לעיסוק בשאלה עד לבירורה במשך הזמן שניתן, לאחר סיכום וסיום לעבור לשאלה הנוספת ואף אם עבר זמנה. לדרך זו יתרונות רבים: מבחינת ההיקף והגיוון של הנושאים וכן מבחינת האפשרות להוסיף ולרכוש ידע בהלכה בכל חלקי השו"ע, דבר שקשה לרוכשו בדרך של לימוד סדיר. (לדעתי, דרך זו נחוצה לכל אחד וגם למי שתורתו אומנותו, כדי להוסיף ידע בהלכה למעשה בחלקים שהם מעשיים אלא שלא מגיעים אליהם בלימוד סדיר וגם כדי לחזור על דברים שנלמדו ואפילו נבחנו עליהם).

יתרון גדול יש בדרך זו למי שעיקר עיסוקו בתורה בשנים הבאות יהיה רק לקביעות עיתים לתורה, בדרך של בקיאות, בזמן מוקצב ומוגבל במשך היום. דרך זו מאפשרת לעסוק בדברים אלו לכל אחד לפי יכולתו ובזמנים שיתאפשרו לכך. באופן כזה תתכן שנה שבה יתאפשר לברר בדרך זו עשרות שאלות ומאידך תתכן שנה שבה יתאפשר לברר רק מספר בודד של שאלות. אם השאלות יסודרו גם ע"י כתיבה מסודרת, יוצר רצף של לימוד לאורך זמן. אנשים שהלכו בדרך זו אכן הצליחו להמשיך ולרכוש ידע רב בכל מקצועות התורה, דבר שמוטל על מי שיש לו הכשרים לכך.

דרך שניה: לבחור נושא הלכתי מסויים, להקיף ולכתוב עליו בקצב איטי ובמשך זמן רב. בדרך זו רצוי להכין את מסגרת העבודה במשך שנה זו כשאתה עדיין בישיבה. לבחור נושא, ללמוד את המקורות הבסיסיים ולהתחיל לחפש מקורות העוסקים בו. המגמה היא, במשך הזמן, להכין חלוקה לפרקים ולסווג את המקורות לפי הפרקים. לאחר מכן לעבור לאט ובאופן יסודי על המקורות, תשובות או חידושים על הדף העוסקים בענין ולהמשיך לחלקם לפי הפרקים (בדרך זו קל יהיה לעבוד בעזרת מחשב המאפשר לסדר את הענינים מחדש תוך כדי לימוד, וכמובן להשתמש במאגרי המידע הנפוצים כולל אתרי הישיבות באינטרנט הכוללים כמות גדולה של שעורים וברורים). בדרך זו, המגמה תהיה לרכוש מומחיות בנושא אחד במשך מספר שנים, לרכוש ספרים הקשורים לנושא, ולכתוב סדרת סיכומים או מאמרים עליו. באופן כזה, כשיש נושא אחד שבו רוכשים ידע בעמקות, אפשר לעסוק בנושא זה גם בזמנים לא מסודרים ובמשך בתקופה ארוכה.

נושאים מתחומים של תורה ומדינה, רפואה והלכה, כלכלה והלכה, משפט וכו' נושאים כגון: בדיקות מדעיות לאור ההלכה, קידוש החודש, גדרי שוטה, שיר של יום, מעמדה של חברה בע"מ - ע"פ ההלכה, שומר אבידה, הכנסת אורחים, השתלת אברים, מלאכת מחשבת בשבת, תוספת שבת, רודף, שומע כעונה, כלאי בגדים, תוכחה, תפילת הדרך, ציור פיסול וצילום בהלכה, חטא כדי שיזכה חברך, בעיות כשרות בתעשייה מודרנית, בית כנסת, טומאת כהנים, מצות עשה שהזמן גרמן, גדרי "לשמה", אפרושי מאיסורא, עדות באיסורים, שאלות של רפואה והלכה כגון קביעת רגע המות, תרומת איברים וכדו', משפט המלך, תקנות קהל, פיחות, צער בעלי חיים, קדימה בפיקוח נפש, גדרי פועל, מלחמה, מלאכת נפש ביו"ט, תענית ציבור, לולב, קריאת שמע, שמחה ועוד.

לחילופין: לרכוש ידע בסיסי במסכת מסויימת, ואין הבדל אם תהיה זו מסכת מעשית כגון מסכת ביצה או מסכת מסדר קדשים כמו מעילה, ולהמשיך בלימוד בקיאות ועיון באותה מסכת. לרכוש את הספרים המיוחדים לאותה מסכת ובמשך הזמן לכתוב סיכומים, "חבורות" או מעין מערכי שעורים על ענינים באותה מסכת. יתכן באופן כזה ללמוד מסכתות שאין עליהם גמרא: מסכת מקוואות או מסכת תרומות ואפילו מסכת פרה, ולסכם עד רמב"ם שו"ע ופוסקים.

באופן אחר: לבחור נושא כדוגמת ל"ט מלאכות שבת, להשתמש בספר קיים כבסיס, כגון: הקדמת התפארת ישראל למשניות או ה"מנחת חינוך" על ל"ט מלאכות שבת או סימן מסויים בשו"ע בכל תחום שהוא, ועליו לכתוב מקורות, הפניות, סיכומים, הוספות והשוואות.

המכנה המשותף לכל הנ"ל, שבאופן כזה ניתן לתכנן לימוד לטווח של שנים ולא להיות מנותק מצורה זו של לימוד שהיא נותנת הרבה סיפוק וידע. כמו כן, כשישנו נושא אחד שהוא תחום התענינות מיוחד, הרי שהוא ימשיך ויעסיק גם אם יהיו הפסקות גדולות בלימוד זה, שאכן ידרוש עיסוק מעבר לקביעות עיתים לתורה. בדרכים אלו ישאר הקשר של כל אחד לעולם התורה גם מבחינת הקשר לרבנים שאפשר יהיה לברר איתם נושאים שונים ולפתח קשר אישי, וגם מבחינת הקשר הפיזי לבית מדרש, ספריות תורניות וכו'.

דברים אלו יש לתכנן בזמן הלימוד בישיבה. יש לעשות את המאמץ לרכוש את הבסיס כבר בישיבה: לאסוף מראי מקומות, להתחיל למינים, לברר את הספרים העוסקים בענין שנבחר ולצלם מאמרים מספרים שאינם מצויים וכדומה.

סבורני שהדברים חשובים ודורשים מחשבה ותכנון. אשמח לעזור בהווה ובעתיד לכל מי שירצה לבצע את האמור, בעל פה או במייל. ברי לי שמבחינת רמת הלימוד אין מניעה לבצע תוכנית זו. שוב, כל הנ"ל הוא מלבד לימוד קבוע ומסודר של קביעות עיתים ללימוד. גם ההנאה והסיפוק מקביעות בלימוד בקיאות תהיה שונה למי שישמור ויוסיף באיכות הלימוד.

יש הרבה אתגרים וצפיות, מבחינת תורה ויראת שמים, ממי שלמד בישיבה. כשמתכוננים לקראת השנים הבאות, "עת האסף המקנה" יש לדעת לארגן ולתכנן את הרכוש הרב שנרכש בישיבה.

בברכת הצלחה